(इंग्रजी टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

भारतीय संघराज्य आणि इतर

विरुद्ध

बारमल्ट (इंडिया) लिमिटेड, गुरगाव

१८ फेब्रुवारी १९९७

[न्यायमूर्ती बी. पी. जीवन रेड्डी आणि न्यायमूर्ती एस. बी. मजमुदार,]

उत्पादन शुल्क - केंद्रीय उत्पादन शुल्क आणि मीठ अधिनियम १९४४-१ मार्च १९७५ रोजी जारी केलेली सूट अधिसूचना क्रमांक ५५/१९७५-माल्ट आणि माल्ट उत्पादने-माल्ट आणि माल्ट उत्पादने 'अन्न उत्पादने' या संज्ञेमध्ये येतात म्हणून कारनिर्धारकला उपलब्ध असलेल्या सवलतीचा लाभ मिळावा यासाठी उच्च न्यायालयाचा निष्कर्ष.

उत्पादन शुल्क-अन्याय्य समृद्धी-भरलेल्या अतिरिक्त शुल्काचा अग्रिम परतावा- उत्तरार्थी माल्ट आणि माल्ट अर्कांच्या उत्पादकांपैकी एक, -मफतलाल इंडस्ट्रीज प्रकरणाच्या संदर्भात तोडगा काढण्याऐवजी काही विशिष्ट निर्देशांची उत्तरार्थीने मागणी केली - उत्तरार्थीने मांडलेल्या सूचना व्यवहार्य ठरल्या नाहीत-प्रकरणाच्या विविध तथ्यांवर, उत्तरार्थीने खरेदीदाराला आधीच परत केलेल्या निर्दिष्ट रकमेव्यतिरिक्त त्याला मिळालेल्या परताव्याची रक्कम सांगण्याचे निर्देश दिले- तसेच, खरेदीदाराने उत्पादनांच्या खरेदीवर त्याने भरलेल्या शुल्काचे प्रमाणित प्रारूप घेतल्यामुळे, जमा नोंद उलट करण्याचे आणि ती राज्याला परत करण्याचे निर्देश जारी केले.

उत्तरार्थी हा देशातील माल्ट आणि माल्ट अर्कांच्या तीन प्रमुख उत्पादकांपैकी एक आहे.माल्ट आणि माल्टच्या अर्कांची खरेदी विशिष्ट विशिष्ट उद्योगांकडूनच केली जाते(अ) बोर्नविटा,

हॉर्लिक्स इ. आणि (ब) भारतीय बनावटीच्या विदेशी दारूच्या निर्मितीमध्ये गुंतलेली ब्रीवरीज आणि डिस्टिलरीज यांसारख्या पेयांच्या निर्मितीमध्ये गुंतलेले उद्योग.

श्रेणी (अ) च्या खरेदीदारांपैकी एक, एच. एम. एम. लिमिटेडने इतर खरेदीदारांप्रमाणेच, अधिसूचना क्रमांक २०१/१९७९ च्या संदर्भात माल्ट/माल्ट अर्क खरेदीवर त्याने दिलेल्या शुल्काचे प्रारूपित श्रेय घेतले, जे संबंधित वेळी अंमलात आलेले होते. तथापि, श्रेणी (ब) चे खरेदीदार उत्तरार्थींकडून कोणत्याही प्रारूप क्रेडिटसाठी पात्र नव्हते आणि त्यांनी त्याचा लाभ घेतला नाही. उत्पादित माल्ट आणि माल्टच्या अर्काला अन्नपदार्थ मानले जाऊ शकत नाही आणि त्यामुळे अधिसूचना क्रमांक ५५/१९७५ लाभ उपलब्ध नाही, असे मत सहाय्यक जिल्हाधिकारी यांनी मांडले. प्राधान्य दिलेल्या रिट याचिकेवर, उच्च न्यायालयाने उत्तरार्थींचे प्रकरण स्वीकारले आणि असे म्हटले की उक्त सूट अधिसूचनेचा लाभ घेता येईल.अशा प्रकारे उच्च न्यायालयाने असे म्हटले की, न्याय्य नसलेल्या वृद्धीच्या आधारावर, उत्तरार्थींस भरलेल्या अतिरिक्त कर अग्रिम परतावाफेड करण्याचा अधिकार आहे.

उच्च न्यायालयाच्या निकालानुसार, महसूल विभागास उत्तरार्थी बर्माल्टकडून वसूल केलेले शुल्क परत करण्याचे बंधन होते. त्यानंतर, एच. एम. एम. लिमिटेडसह खरेदीदारांना त्यांनी घेतलेले प्रोफार्मा क्रेडिट मागे घेण्याचे आणि एच. एम. एम. लिमिटेडसारख्या खरेदीदारांना पैसे देण्याचे आवाहन करणारी नोटीस बजावण्यात आली. यामुळे ते धोक्यात आले कारण उत्पादन खरेदी करताना त्यांनी आधीच भरलेल्या शुल्काव्यतिरिक्त, उच्च न्यायालयाच्या निर्णयानुसार राज्याने बारमल्ट, उत्तरार्थी आणि इतर दोन उत्पादकांना शुल्क परत केले होते या कारणावरून त्यांना पुन्हा एकदा तेच शुल्क राज्याला देण्यास सांगण्यात आले.

त्याविरुद्ध करण्यात आलेल्या मागणीवर, एचएमएम लिमिटेड, मर्यादेसह अनेक कारणास्तव त्यावर विवाद केला आणि न्यायाधिकरणाने केवळ मर्यादेच्या आधारावरच त्याचा दावा मान्य केला. म्हणून हे प्रस्तूत अपील

उत्तरार्थींच्या वकिलांनी सदर समस्येवर उपाय सुचवला होता. असे सुचवण्यात आले होते की बारमाल्ट, उत्तरार्थी हे एच. एम. एम. लिमिटेड आणि इतर तत्सम खरेदीदारांना, ज्यांनी प्रोफार्मा क्रेडिटचा लाभ घेतला आहे, त्यांना अग्रिम परतावा◌ाव्याच्या माध्यमातून प्राप्त झालेली संपूर्ण रक्कम देईल आणि खरेदीदार नंतर ती रक्कम महसुलात भरतील किंवा समायोजित करतील. अशा प्रकारे असा युक्तिवाद करण्यात आला की हे दोन दटप्पे पूर्ण झाल्यावर महसूल किंवा खरेदीदाराचे नुकसान होणार नाही आणि न्याय्य नसलेल्या वृद्धीचा प्रश्नच उद्भवणार नाही.

जरी या न्यायालयाला असे म्हटले की उत्तरार्थीने मांडलेला तोडगा योग्य वाटत असला, तरी त्याची अंमलबजावणी करण्याच्या मार्गात अडचणी असल्याचे त्यांना आढळले.

अपिले निकाली काढताना या न्यायालयाने असे अधिनिर्णित केले की :

१.१ परतावा घेतलेल्या इतर दोन उत्पादकांविरुद्ध अपील केले गेले नव्हते आणि इतर दोन उत्पादक आणि सर्व खरेदी या न्यायालयासमोर उपस्थित नव्हते या वस्तुस्थितीमुळे, उत्तरार्थींच्या वकिलांनी मांडलेली सूचना व्यवहार्य होणार नाही किंवा प्रस्तूत प्रकरणात ते सूत्र तयार करणे शक्य होणार नाही. [१३०- जी]

१.२ उत्तरार्थीने आपल्या खरेदीदारांवर शुल्काचा भार सोपवला होता हे मान्य झालेले तथ्य लक्षात घेता, उत्तरार्थीने राज्याला परताव्याच्या स्वरूपात (उच्च न्यायालयाच्या निर्णयानुसार) प्राप्त झालेली रक्कम परत करावी, जी एच. एम. एम. लिमिटेडला प्रत्यर्थीकडून मान्यपणे प्राप्त झालेली

आठ लाख रुपयांची रक्कम वगळता. एच. एम. एम. लिमिटेडने पतवारीवर घेतलेल्या आठ लाख रुपयांची परतफेड करण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत. [१३०- एच, १३१-ए] बी

मफतलाल इंडस्ट्रीज विरुद्ध भारतीय संघराज्य (१९९६) ९ स्केल ४५७, संदर्भ देण्यात आला.
दिवाणी अपिलीय न्यायाधिकारक्षेत्र : दिवाणी अपील क्र. ९६०/१९८६ व इतर .

सी. डब्ल्यू. पी. क्रमांक ३६/१९८१ मधील दिल्ली उच्च न्यायालयाच्या दिनांक ११/०७/८५ रोजीच्या निर्णय आणि आदेशावरून.

पक्षांसाठी उपस्थित असलेले वकील - आर. मोहन, डी. ए. दवे, हरीश एन. साळवे, व्ही. के. वर्मा, कु. कामाक्षी, एस. मेहलवाल सी. व्ही. एस. राव, पी. परमेश्वरन, एन. के. बाजपेयी, व्ही. लक्ष्मी कुमारन, बी. बी. साहनी, मोहम्मद. जमाल नासिर, इंद्रा साहनी, आर. एन. डी. करंजावाला, (कु. रुबी आहुजा), पी. एच. पारेख आणि के. जे. जॉन

न्यायालयाचा निर्णय न्यायमूर्ती बी. पी. जीवन रेड्डी यांच्याद्वारे देण्यात आला - दिवाणी अपील क्रमांक ९६०/१९८६:

दिल्ली उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाच्या विरोधात दाखल केलेल्या या याचिकेत दोन प्रश्न उद्भवतात, ते म्हणजे.उत्तरार्थी बारमाल्ट (इंडिया) प्रायव्हेट लिमिटेड (बारमाल्ट) द्वारे उत्पादित केलेले माल्ट आणि माल्ट अर्क १ मार्च १९७५ च्या सवलत अधिसूचना क्रमांक ५५/१९७५ मध्ये "खाद्य उत्पादन" या अभिव्यक्तीमध्ये येते की नाही आणि उत्तारार्थी त्याने भरलेल्या जादा शुल्काच्या परताव्यासाठी पात्र आहे की नाही जे उच्च न्यायालयात प्रलंबित आहे . माल्ट आणि माल्टच्या अर्काला अन्नपदार्थ मानले जाऊ शकत नाही आणि त्यामुळे या अधिसूचनेचा लाभ घेण्यास ते पात्र नाहीत, असे मत सहाय्यक जिल्हाधिकारी यांनी मांडले.दाखल केलेल्या रिट याचिकेवर, दिल्ली उच्च न्यायालयाने उत्तरार्थीची याचिका कायम ठेवली आणि असेही म्हटले की ती उक्त सूट

अधिसूचनेचा लाभ घेण्यास ते पात्र आहेत . दुसऱ्या मुद्द्यावर दिल्ली उच्च न्यायालयाने न्याय्य नसलेल्या वृद्धीच्या आधारे महसुल विभागा ची याचिका फेटाळली आहे. जेव्हा हे अपील आधीच्या तारखेला सुनावणीसाठी आले तेव्हा आम्ही असे मानले की उच्च न्यायालयाचे म्हणणे योग्य आहे की माल्ट आणि माल्टचा अर्क अन्नपदार्थ म्हणून पात्र आहे आणि म्हणून, उत्तरार्थीला उपरोक्त अधिसूचनेच्या फायद्यासाठी योग्यरित्या पात्र ठरवण्यात आले आहे. . पण त्यानंतर उत्तरार्थींच्या अग्रिम परतावा‍ाव्याच्या अधिकाराबाबत प्रश्न उपस्थित झाला.या पैलूवर, या प्रकरणात उद्भवलेल्या वेगळ्या परिस्थितीमुळे आम्ही हे प्रकरण पुढील सुनावणीसाठी ठेवले आहे, ज्यासाठी आम्ही स्पष्ट करणार आहोत.

उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाचा परिणाम म्हणून, उत्तरार्थींचे विद्वान वकील श्री हरीश साळवे प्रतिपादित करतात की, उत्तरार्थी बारमल्ट हे रुपये २,६७,००,९८३.१६ पै . इतके रुपयांच्या अग्रिम परतावा‍ाव्याचा हक्कदार झाले जी त्याने भरलेल्या शुल्काची रक्कम होती. उच्च न्यायालयाच्या आक्षेपित निकालानुसार असे म्हटले आहे की, त्यांना रुपये २,४१,५३,४९७.९२ पै .परत केले गेले आहे. उर्वरित रक्कम रुपये २५,४७,४८५.२४पै अजूनही त्यांना परत करण्यायोग्य आहे. या तथ्यांवर, सर्वसाधारणपणे, आम्ही मफतलाल इंडस्ट्रीज विरुद्ध भारतीय संघराज्य, [१९९६] ९ स्केल ४५७ आणि प्रारूप आदेशाच्या संदर्भात प्रकरण निकाली काढले असते, जे आम्ही उक्त निर्णयानुसार तयार केले आहे परंतु श्री हरीश साळवे यांनी काही तथ्ये आमच्या निदर्शनास आणली, ज्याच्या आधारे ते काही विशिष्ट निर्देशांची मागणी करतात. त्यांनी सांगितलेली तथ्ये पुढीलप्रमाणे आहेतः

उत्तरार्थी , बारमल्ट हा देशातील माल्ट आणि माल्टच्या अर्कांच्या तीन प्रमुख उत्पादकांपैकी एक आहे.इतर दोन त्या म्हणजे माल्ट कंपनी ऑफ इंडिया लिमिटेड आणि ए. के. माल्ट (प्रायव्हेट) लिमिटेड अशा आहेत या कंपन्यांद्वारे उत्पादित माल्ट आणि माल्ट अर्क केवळ काही विशिष्ट

उद्योगांकडून खरेदी केला जातो.माल्ट आणि माल्ट अर्क खरेदी करणारे उद्योग दोन श्रेणींमध्ये येतात, (१) बोर्नविटा आणि हॉर्लिक्स इत्यादी पेयांचे उत्पादन करणारे उद्योग आणि (२) भारतीय बनावटीचे परदेशी मद्यनिर्मिती करणारे मद्यनिर्मिती कारखाने आणि डिस्टिलरीज. एच. एम. एम. लिमिटेड हा श्रेणी (१) उद्योगांपैकी एक आहे, जो आता स्मिथ क्लाइन बीचम कन्झ्युमर हेल्थ केअर लिमिटेड म्हणून ओळखला जातो, जो संबंधित अपीलात उत्तरार्थी आहे, श्रेणी (१) मधील इतर खरेदीदारांप्रमाणेच, एच. एम. एम. लिमिटेडने अधिसूचना क्रमांक २०१/१९७९ च्या संदर्भात माल्ट/माल्ट अर्क खरेदीवर फिटने दिलेल्या शुल्काचे प्रमाणित श्रेय घेतले, जे संबंधित वेळी अंमलात होते. श्रेणी (i) मधील इतर खरेदीदारांनीही असेच केले. (जोपर्यंत श्रेणी (२) खरेदीदारांचा, म्हणजे डिस्टिलरीज आणि ब्रुअरीजचा संबंध आहे, श्री साळवे म्हणतात की ते उत्तरार्थी किंवा इतर दोन कंपन्यांकडून माल्ट/माल्ट अर्क खरेदी करताना त्यांनी दिलेल्या शुल्कासाठी कोणत्याही प्रारूप पतवारितेसाठी पात्र नव्हते आणि त्याचा लाभ घेतला नाही. परंतु जेव्हा दिल्ली उच्च न्यायालयाने या निकालांतर्गत आक्षेप घेतला की, सूट अधिसूचना क्रमांक ५५/१९७५ च्या आधारे माल्ट आणि माल्टच्या अर्कांची वठविणे /निष्कासित करण्यावर कोणतेही शुल्क देय नाही, तेव्हा महसूल गोळा केलेले शुल्क अग्रिम परतावा करण्यास बांधील राहील . असे केल्यानंतर, महसूल विभागाने माल्ट आणि माल्ट अर्क (एच. एम. एम. लिमिटेड आणि इतर) खरेदीदारांना त्यांनी घेतलेले प्रारूप पत मागे घेण्यास आणि त्यानुसार देय शुल्क भरण्यास किंवा समायोजित करण्यास सांगितले. यामुळे एच. एम. एम. लिमिटेडसारख्या खरेदीदारांना धोका निर्माण झाला.माल्ट/माल्ट अर्क खरेदी करताना त्यांनी आधीच (बारमाल्ट आणि इतर दोन उत्पादनांना) शुल्क भरले होते आणि आता उच्च न्यायालयाच्या निर्णयानुसार राज्याने बारमाल्ट (आणि इतर दोन बी उत्पादकांना) शुल्क परत केले आहे या कारणावरून त्यांना तेच शुल्क पुन्हा राज्याला देण्यास सांगितले जात होते.जेव्हा एच. एम. एम. लिमिटेडच्या विरोधात ही मागणी करण्यात आली, तेव्हा

त्याने मर्यादेसह अनेक कारणांवर त्यावर आक्षेप घेतला आणि न्यायाधिकरणाने केवळ मर्यादेच्या आधारावर आपला दावा स्वीकारल्याचे दिसते.(आधीच सांगितल्याप्रमाणे, एच. एम. एम. लिमिटेडसारखे इतर खरेदीदार आहेत, जे वर नमूद केलेल्या पहिल्या श्रेणीत येतात.)

श्री साळवे सुचवतात की ही समस्या खालील प्रकारे सोडवली जाऊ शकते, एच. एम. एम. लिमिटेड आणि इतर तत्सम खरेदीदारांना (ज्यांनी प्रारूप पत याचा लाभ घेतला आहे) बारमॉल्ट संपूर्ण शुल्क देईल. पहिल्या श्रेणीत फक्त तीन खरेदीदार आहेत.खरे तर, एकूण रक्कम २,४१,५३,४९७.९२ पै त्यापैकी बारमाल्टने आधीच रु. १,२८,८७,५८०.३४ पै ते एच. एम. एम. लिमिटेड आणि इतर तत्सम खरेदीदाराने दिले आहेत . (एच. एम. एम. लिमिटेडला दिलेली रक्कम आठ लाख रुपयांची असल्याचे सांगितले जाते.)उर्वरित रक्कम (त्यांना परताव्याच्या स्वरूपात मिळालेली) बारमाल्ट संबंधित खरेदीदारांना देईल.तसेच रु. २५,४७,४८५.२४ पै देखील महसूल विभागाकडून प्राप्त होताच संबंधित खरेदीदारांना दिले जातील. अशा प्रकारे, बारमाल्टने त्यांना मिळालेल्या संपूर्ण रकमेवर त्यांच्या खरेदीदारांना अग्रिम परतावा म्हणून पैसे दिले असते, अशा परिस्थितीत बारमाल्टच्या बाबतीत न्याय्य नसलेल्या वृद्धीचा प्रश्नच उद्भवत नाही.जोपर्यंत खरेदीदारांचा प्रश्न आहे, त्यांचे कोणत्याही प्रकारे नुकसान होणार नाही.त्यांना बारमाल्टकडून पैसा मिळतील आणि नंतर ते रक्कम महसुलात भरतील /समायोजित करतील.जर हे दोन टप्पे झाले तर महसूल गमावला जाणार नाही किंवा खरेदीदारांचे नुकसान होणार नाहीत आणि बारमल्ट देखील अन्यायकारकपणे समृद्ध होणार नाही. श्री साळवे यांनी सुचवलेला उपाय योग्य वाटला आणि त्यानुसार माल्ट आणि माल्ट अर्कांच्या माल्ट कंपनी ऑफ इंडिया लिमिटेड आणि ए. के. माल्ट (प्रायव्हेट) लिमिटेड या इतर दोन उत्पादकांना सूचना देण्यात आल्या आणि त्यानंतर आम्हाला श्री साळवे यांची सुचविलेल्या मार्गातील अनेक अडचणी आढळल्या त्या अशा आहेतः (अ) दिल्ली उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाविरूद्ध महसूल विभागाने बारमल्टच्या बाजूने (येथे आक्षेपित केलेल्या

आदेशाविरूद्ध) अपील दाखल केले असले तरी, उपरोक्त इतर दोन उत्पादकांच्या बाजूने अशाच आदेशाविरूद्ध महसूल विभागाने कोणतेही अपील केले नाही.

त्या दोन उत्पादकानी अग्रिम परतावा घेतला आहे आणि त्यांच्या बाजूने आलेल्या मागण्या अंतिम ठरल्या आहेत.त्यांच्या वकिलांनी प्रतिपादित केले की ते या सूचनेचे किंवा सूत्राचे पालन करण्यास किंवा त्याची अंमलबजावणी करण्यास तयार नाहीत, जर आपण त्याला असे म्हणू शकतो आणि जेव्हा त्यांच्या बाजूने अग्रिम परतावा्याचे मागणी अंतिम झाले आहेत तेव्हा त्यांना अग्रिम परताव्याच्या माध्यमातून मिळालेल्या रकमेवर त्यांनी पैसे द्यावे असे कोणतेही कारण दिसून येत नाही. (ब) बी. एच. एम. एम. लिमिटेडसारख्या खरेदीदारांनी केवळ बारमाल्टकडूनच खरेदी व्यवहार केलेला नाही.त्यांनी तिन्ही उत्पादकांकडून खरेदी केली आहे.इतर खरेदीदार आमच्या समक्ष नाहीत.आमच्या समक्ष फक्त एच. एम. एम. लिमिटेड ही कंपनी आहे.दिवाणी अपील क्र. ३३८७-८८/१९९२ या संबंधित अपीलात ते उत्तरार्थी आहेत. एच. एम. एम. लिमिटेडच्या वतीने एक प्रतिज्ञापत्र दाखल करण्यात आले आहे, ज्यामध्ये असे म्हटले आहे की, माल्ट कंपनी ऑफ इंडिया लिमिटेड आणि ए. के. माल्ट (प्रायव्हेट) लिमिटेड या इतर उत्पादकांना देखील हे सूत्र एकसमानपणे लागू केले गेले तर ते या सूत्राला सहमत आहेत.एच. एम. एम. लिमिटेडचे विद्वान वकील श्री लक्ष्मी कुमारन यांनी निःसंशय सांगितले की जर हा फॉर्म्युला लागू केला गेला आणि त्याची एकसमान अंमलबजावणी केली गेली, तर एच. एम. एम. लिमिटेड मर्यादेच्या आधारावर न्यायाधिकरणासमोर आधीच यशस्वी झाले असले तरी, एच. एम. एम. लिमिटेड या तीन उत्पादकांकडून त्यांना मिळालेल्या रकमेइतकेच प्रारूप पत मागे घेण्यास तयार असेल.वकिलाने असे म्हटले आहे की; कायद्यानुसार, न्यायाधिकरणाने त्यांच्या बाजूने दिलेल्या निर्णयाच्या आधारे एच. एम. एम. लिमिटेड पत परत करण्यास बांधील नाही, माल्ट आणि माल्टच्या अर्कांच्या सर्व खरेदीदारांच्या बाबतीत श्री साळवे यांनी सुचवलेले सूत्र एकसमानपणे लागू केले तर ते पत परत

करण्यास तयार आहेत. श्रेणीतील खरेदीदारांव्यतिरिक्त (i) श्रेणी ज्यात मोठ्या संख्येने खरेदीदार आहेत ii) दुसरे जे आमच्यासमोर नाहीत.

या अडचणींचा सामना करताना, श्री लक्ष्मी कुमारन आणि श्री साळवे यांनी असे सुचवले होते की जर इतर दोन उत्पादक , (माल्ट कंपनी ऑफ इंडिया लिमिटेड आणि ए. के. माल्ट (प्रायव्हेट) लिमिटेड) यांनी उक्त सूत्राचे पालन करण्यास नकार दिला तर न्यायासाठी या न्यायालयाने संविधानाच्या अनुच्छेद १४२ अंतर्गत आपल्या अधिकारांचा वापर करून त्यांना उक्त सूत्राचे पालन करण्याचे आणि त्याची अंमलबजावणी करण्याचे निर्देश दिले पाहिजेत, आम्ही उक्त सूचनांवर विचार केला आहे परंतु आम्हाला वाटते की आमच्या निदर्शनास आणलेल्या तथ्ये आणि परिस्थितीत उक्त सूत्र तयार करणे व्यवहार्य किंवा शक्य होणार नाही. इतर दोन उत्पादक आमच्या समक्ष उपस्थित नाहीत आणि सर्व खरेदीदारही आमच्या समक्ष उपस्थित नाहीत हा एक अंतहीन आणि अत्यंत गुंतागुंतीचा प्रक्रिया असेल जो करणे आम्हाला योग्य वाटत नाही.या परिस्थितीत, अपील जसे आहे तसे निकाली काढण्याशिवाय आमच्याकडे पर्याय नाही. दिवाणी अपील क्रमांक ९६०/१९८६(बारमल्ट)चा विचार करता, आम्ही हे मान्य केलेले तथ्य लक्षात घेऊन निर्देश देतो की त्याने आपल्या खरेदीदारांवर शुल्काचा भार टाकला आहे-तसेच बारमल्टने त्यांना अग्रिम परताव्याच्या माध्यमातून मिळालेली रक्कम (दिल्ली उच्च न्यायालयाच्या आक्षेपित निर्णयानुसार आठ लाख रुपये वगळता) राज्याला परत करावी . एच. एम. एम. लिमिटेड आता आमच्यासमक्ष आहे आणि त्यांना बारमाल्टकडून आठ लाख रुपयांची उक्त रक्कम मिळाल्याचे मान्य आहे हे लक्षात घेता, एच. एम. एम. लिमिटेडला त्याने घेतलेल्या रुपये ८,००,००० (फक्त आठ लाख रुपये) आणि ते त्यांनी राज्याला परत करावेत.

दिवाणी अपील क्रमांक ९६०/१९८६ ला वरील अटींच्या अधीन राहून मान्य केले गेले आहे. खर्चाबाबत कोणतीही आदेश नाही.

सी. ए. क्रमांक २४४७/८९, ३३८७-८८/९२ आणि ९९४७/९५:

दिवाणी अपील क्रमांक ९६०/१९८६ मध्ये सुचवलेल्या सूत्राशी संबंधित वादविवाद लक्षात घेता या अपीलांमध्ये स्वतंत्र युक्तिवाद केले गेले नाहीत. पुढील आठवड्यात गुणवत्तेनुसार निकाली काढण्यासाठी या याचिकांची त्यानुसार अनुसूचित करण्यात यावी

आर. डी. अपीले अंशतः मान्य करण्यात आली आहेत

<u>अस्वीकरण</u>

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल."

****